

Wordt vervolgd

Auteur(s):

Keuzenkamp, H.A.

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4156, pagina D32, 11 juni 1998

Rubriek:**Trefwoord(en):**

marktwerking, deregulering, wetgevingskwaliteit

Zomaar een krantenbericht. "Taxicentrale, de alternatieve taxicentrale die gisteren van start ging, heeft daarvoor geen toestemming van het Openbaar Lichaam Taxizaken Amsterdam Zaanstreek Amstelland Meerlanden (Azam)." Wanneer zou dat geweest zijn, "gisteren" - een jaar of tien geleden? Toen MDW nog nergens voor stond, de winkels netjes om zes uur de deuren sloten, de gulden nog een gulden was? We lezen verder. "Vanochtend hebben politie en Azam de initiatiefnemers gezegd dat ze hun activiteiten voorlopig moeten staken". Voorlopig. Hoe lang zou "voorlopig" geduurd hebben? We weten uit de bijdragen van dit nummer dat marktwerking niet van een leien dakje gaat, de gevestigde belangen verzetten zich hevig. Zo hevig, dat "vanochtend" sloeg op vijf juni jongstleden, de dag dat dit bericht in Het Parool te lezen viel. En hoe lang "voorlopig" is, weten we waarschijnlijk pas ergens in de volgende eeuw. Er wordt al jaren gesproken over het liberaliseren van de taximarkt, maar veel meer dan wegblokkades heeft dat tot op heden niet opgeleverd.

Nog altijd doet een taxivergunning, die de overheid in Amsterdam gratis doch gerantsoeneerd verstrekt, in de vergunningenhandel ongeveer twee ton. Dat is dan ook de enige markt in deze sector die werkelijk zo mag heten.

De taximarkt is helaas niet uniek in het uitblijven van marktwerking. Desondanks zijn er heel wat commentatoren die, meestal hoopvol, roepen dat het versterken van marktwerking een modeverschijnsel is, dat zijn tijd gehad heeft. Het tegendeel is echter het geval: de operatie MDW is nog maar nauwelijks begonnen. Als het bij iets onbenulligs als de taximarkt nauwelijks mogelijk is echte marktwerking te introduceren, wat mogen we dan verwachten van machtige sectoren zoals de nutsbedrijven, de gezondheidszorg, de landbouw of de pensioenvoorziening? De elektriciteitsproducenten hebben de minister van Economische Zaken zelfs zo gek gekregen dat hij heeft voorgesteld hun te laten fuseren tot een grootschalig monopolie. De gezondheidszorg is een andere bedrijfstak waar het met marktwerking maar slecht wil lukken. Apothekers hebben de eerste de beste concurrent die zich aandeed met vereende krachten om zeep geholpen, de farmaceutische industrie verdient sneller geld dan Johan Enschede kan drukken. Over marktwerking en landbouw kunnen we het beter helemaal niet hebben.

Er zijn twee factoren die de MDW-operatie frustreren. De eerste is verzet van belangengroepen. De tweede belemmering is dat markten soms onrechtvaardig gevonden worden. Hier schuilt het grootste struikelblok. Wanneer een taxichauffeur zich diep in de schulden heeft gestoken om een vergunning voor het rijden in Amsterdam te kopen, dan is het opheffen van de rantsoenering voor hem onrechtvaardig. Wanneer meer marktwerking in de gezondheidszorg zou betekenen dat zwakkeren worden uitgesloten van de zorg, dan is dat onaanvaardbaar. Als geprivatiseerde vuilophaal betekent dat er minder wordt opgehaald in de Schilderswijk en vaker in Wassenaar dan is dat een goede reden om bedenkingen te koesteren. Als marktwerking werkelijk tot welvaartsvoordeel leidt, dan moet het mogelijk zijn om deze ook rechtvaardig te verdelen. De welvaartstheorie laat zien dat dit geen triviale zaak is¹. Kant en klare Paretoverbeteringen zijn zelden mogelijk, en het is vaak lastig om de verliezers van marktwerking precies te compenseren voor het gederfde verlies, zonder een minstens zo ondoelmatig herverdelingsmachine op gang te zetten.

Daarom heeft marktwerking slechts in twee situaties kans van slagen. De eerste is een situatie waarbij marktwerking op een aantal fronten tegelijk op gang wordt gebracht, zodat de verliezer aan het ene front ergens anders wel weer winnaar is. Dit scenario, gepropageerd en deels uitgevoerd in Nieuw Zeeland door Roger Douglas, is in Nederland bewust niet gekozen². Deze keuze heeft te maken met onze overlegcultuur (waardoor belanghebbenden een relatief sterke lobby blijven), coalitiepolitiek en soms gewoon onmacht (dossiers waar de bevoegdheden in Brussel liggen). Als betere marktwerking dus stap voor stap wordt doorgevoerd, is een beroep op de tweede succesfactor nodig: voldoende smeermiddel in de vorm van brede lastenverlichting voor die gevallen waar specifieke (individuele) compensatie ondoelmatig is. De ruimte hiervoor is echter beperkt. Het zal dan ook nog wel even duren voordat het eindrapport over de operatie MDW geschreven kan worden.

ESB-dossier: Marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit.

Inleiding

Ministerie van Economische zaken, [MDW in vogelvlucht](#)

A. Heertje, [Meer welvaart met hulp van Pareto](#)

Toezicht

R.K. Visser, [Laat de markt werken, en de overheid toezicht houden](#)

A.J.M. Kleijweg, [De rol van de NMa nader belicht](#)

P.A.G. van Bergeijk, [Voer voor juristen](#)

Marktwerking

H.W. de Jong, [Meer markt, meer welzijn?](#)

F. van Waarden, [Over Burgers en burgers](#)

Het MDW-project

L.A. Geelhoed en W.A. Oskam, [De broedende kip](#)

R.J. in 't Veld, [En marge](#)

Nieuwe markten

E. Bartelsman, P. de Bijl en M. Canoy, [De onzichtbare hand grijpt naast nieuwe markten](#)

H.C. Bakker, [Overheidsrol cruciaal, maar begrensd](#)

Markt en overheid

R. Goudriaan en M.G. Lijesen, [Wat kost de ondernemende overheid?](#)

D.J. Wolfson, [D-OEMdenken](#)

Epiloog

H.A. Keuzenkamp, Wordt vervolgd

¹ Zie bijvoorbeeld R.W. Boadway en N. Bruce, *Welfare economics*, Basil Blackwell, Oxford, 1984, blz. 96 e.v.

² Zie het als een thriller lezende verslag in R. Douglas, *Unfinished business*, Random House, Auckland, 1993